

ЕЗИКОВО КУЛТУРНОИСТОРИЧЕСКО НАСЛЕДСТВО

ТАТЯНА АЛЕКСАНДРОВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

t_alexandrova_@mail.bg

В книжка 2 за 2024 година на списание „Български език“ са включени научни статии от областта на историята на българския език, етнолингвистиката и диалектологията.

В статията си „Към словесния образ на св. Димитър Солунски в Сборника с чудеса от Йоан Ставракий“ Марияна Цибранска-Костова анализира някои приложения към личното име на св. Димитър според славянския превод на Чудесата на св. Димитър от Йоан Ставракий. Устойчивите апозиции биват прозвища, перифрази, антономазии, апелативи символи. Целта е презентантите да се открият в семантични полета, в които най-пълноценно се разгръща образът на светеца. Разгледани са прозвища, свързани с градо-защитната роля на св. Димитър, с неговия образ на светец воин, с лечителските му функции и общи приложения. През призмата на културологичния прочит езиковите данни разкриват важни страни от култа към св. Димитър през Средновековието.

Мария Китанова анализира един особен персонаж от българската народна митология – „Вещицата в пролетно-летния цикъл на българския народен календар“. Разглеждат се времевите отрязъци, в които се наблюдава активизирането на вещицата, и различните обредни действия, свързани с предпазване от зловредните ѝ влияния. Представени са съответните названия на митологичния персонаж в българските диалекти.

В статията „Терминологичен апарат на Секцията за етнолингвистика на Института за български език при Българската академия на науките. Перспективи“ Йоанна Кирилова насочва вниманието си към терминологичния апарат, с който боравят членовете на Секцията за етнолингвистика. Представя се и един от разработваните проекти и се набелязва методиката на работа. Прави се съпоставка на термините, използвани от Люблинската и от Московската етнолингвистична школа. Представят се аналитично и перспективите в работата на Секцията.

Мариана Витанова изследва „Лексикалната репрезентация на концепта език в българския език (с оглед към диалектите)“. Авторката се спира на

понятиения аспект на концепта *език* и неговата лексикална репрезентация в българския език, като акцентът е поставен върху диалектите.

Цветелина Ангелова разглежда „Представата за концепта *общество* в съзнанието на съвременния българин“ въз основа на два вида анкети: асоциативни и анкети с избираем отговор. За анализа е използван свободен асоциативен експеримент със 100 души, мъже и жени, които представят съвременните схващания за изследваното понятие. Направени са изводи според три основни критерия: пол, възраст и образование. Посочени са основните аспекти, характеризиращи облика на проучвания културен конструкт.

В статията на Теодора Кръстева „Отзивчивостта като ценност, отразена в езика“ се представя концептът *отзивчивост* въз основа на речников материал и някои прецедентни текстове в българския език. Целта е да се определи мястото на отзивчивостта в ценностната система на българина. Въз основа на анализирания езиков материал се установява, че семейството, приятелите и вярата са опора в живота на българина. Идентифицират се и някои прояви на липса на отзивчивост.

В статията си „Из лексиката в говора на българските католици от Белене“ Магдалена Абаджиева представя избрана лексика от говора на българите католици от Белене, която се разглежда в по-широк диалектен контекст. Мотивирана е необходимостта от издаването на речник на този говор и се подчертава близостта му с говора на банатските българи. Разгледани са примери от няколко тематични групи: християнство, животни, бит, природа, болести, човешко тяло.

Елена Каневска-Николова прави „Кратка езикова характеристика на един слабо проучен родопски говор (говора на с. Брезе, Девинско)“. Разглеждат се някои фонетични, морфологични и словообразователни особености на този говор в синхронен план, в съпоставка с други родопски говори. Ревизира се съществуващото досега в българската диалектология схващане, че говорът на с. Брезе е о-говор според застъпника на носовите и еровите гласни под ударение.

Извън тематиката на броя, но също свързана с анализ на богат езиков материал е статията на Христина Кукова „Глаголи за слухово възприятие и звукопроизводство и техните фреймови характеристики“. Очертани са семантико-синтактичните специфики на двата подкласа глаголи. Потърсена е семантичната връзка между тях въпреки разликите в синтактичните реализации на двата типа предикати. Аналитично са представени пет семантични фрейма от Фреймнет, а описанието се състои от дефиниция на фрейма и фреймовите му елементи и илюстративен материал към употребата на всеки от тях.

✉ доц. д-р Татяна Александрова

Секция за съвременен български език

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България